

Відгук
офіційного опонента на кваліфікаційну наукову працю
Спольської Олени Володимирівни
«Становлення і розвиток фортепіанного мистецтва
Тернопільщини у вимірах регіональної культури»,
представленої на здобуття ступеня доктора філософії за
спеціальністю 025 – Музичне мистецтво
у разову спеціалізовану раду ДФ 26.850.016
Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв

Актуальність дослідження. Кінець ХХ – початок ХХІ століття для національного мистецтвознавства ознаменувалися появою значної кількості праць, присвячених вивченню культури певної території України (О. Антоненко, Г. Данканич, І. Бермес, Л. Кияновська, О. Леонтєва, Т. Мартинюк, Л. Микуланинець, Т. Росул, О. Стебельська, М. Черепанин та ін.). Вищезазначені процеси сприяли становленню нового наукового напрямку – регіоніки. До її основи покладено принцип цілісного усвідомлення матеріальних і духовних надбань конкретного краю, виявлення їх ролі в утворенні єдиного цивілізаційного виміру країни. Можемо впевнено стверджувати, що нині, у тій чи іншій мірі, знайшли осмислення здобутки майже всіх областей нашої держави.

Дисертаційна робота О. Спольської здійснює подальші продуктивні кроки на шляху розвитку регіональної течії мистецтвознавства, доповнюючи її модерними підходами гуманітаристики, заповнюючи існуючі прогалини пізнання історії національної музики, висвітлюючи своєрідність фортепіанної школи Тернопільщини другої половини ХІХ – першої третини ХХІ століття. Представлений локус – унікальний. Особливе географічне розташування, приналежність трьом історичним регіонам – Галичині, Волині, Поділля зумовили тісну взаємодію його культури із галицькою. Проте край самобутній, він має вагомі досягнення, котрі потребують системного пізнання. Це зумовлює актуальність представленої дисертації, її затребуваність у науковому дискурсі сьогодення.

Зв'язок роботи з науковими програмами та темами. Кваліфікаційна праця виконана згідно з планами науково-дослідної роботи кафедри академічного і естрадного вокалу та звукорежисури Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв та відповідає дослідницькій тематиці кафедри «Актуальні проблеми музичного мистецтва: теорія, історія, практика» (державний реєстраційний № 0118U100097).

Наукова новизна, достовірність результатів. О. Спольська завершила комплексне вивчення специфіки становлення і розвитку піаністики Тернопільщини крізь призму регіональних вимірів. Значущі позиції, які характеризуються терміном «вперше»: генеровано цілісну концепцію фортепіанної школи краю як локального осередку; обґрунтовано, вона функціонує у триєдності базових компонентів – артистичного, освітнього, композиторського; окреслено жанрові пріоритети фортепіанної музики області; до наукового обігу уведено опуси Б. Климчука, І. Небесного, реалізовано їх жанрово-стильовий аналіз. Подальшого вдосконалення набули музикознавча біографістика, персонологія, питання щодо утворення регіональних мистецьких центрів та ін.

Практичне значення одержаних результатів. Дисертації має практичну цінність. Постулати роботи доцільно використовувати вченими в осмисленні своєрідності сучасних світових цивілізаційних процесів; вивченні національної культури; опануванні особливостей конкретного локусу; досягненні певного виду виконавської практики; освоєнні творчості знакових українських майстрів; проводячи музично-інтерпретаційний розбір опусів тощо. Праця може стати основою навчальних курсів «Історія української музичної культури», «Історія українського фортепіанного мистецтва», «Музична інтерпретація», «Художнє краєзнавство», «Аналіз музичних творів» та ін. Матеріали розвідки доречно залучати здійснюючи просвітницьку, профорієнтаційну діяльність.

Оцінка змісту дисертаційної роботи та її відповідність встановленим вимогам. Рецензована студія складається зі вступу, трьох розділів, висновків

до кожної структурної частини, загальних висновків, списку використаних джерел (209 позицій), додатків. Вона відповідає інноваційним науковим запитам, представляє результати власних розвідок О. Спольської, цитування ідей інших авторів містить посилання на запозичену літературу.

Вивчення тернопільської піаністики Олена Володимирівна виконала в системі взаємозумовленості магістральних дослідницьких векторів: музично-історичного, персонологічного, культурологічної регіоніки. Це уможливило простежити формування, еволюцію професійної фортепіанної школи Тернопілля. Обрана спрямованість студії спричинила вибір міждисциплінарного підходу із залученням ряду методів – історико-культурного, біографічного, музично-аналітичного, компаративного аналізу, емпіричного, теоретичного узагальнення та ін. Унаочнили розвідку детальні розбори фортепіанних творів видатних композиторів, уродженців краю: мініатюри Д. Січинського, обробки різдвяних пісень Д. Січинського, В. Безкорвайного, В. Барвінського, 10 дитячих п'єс, «Кременецькі п'єси» Б. Климчука, Фантазія-етюд І. Небесного.

Мету дисертації здобувачка визначила досить розлого – висвітлити динаміку розвитку фортепіанного мистецтва Тернопілля у виконавському, освітньому та композиторському аспектах у контексті регіональної культурної традиції. Таке формулювання дозволило чітко окреслити низку завдань, що протягом розгортання задуму успішно були вирішені. Їх тематика відповідає концепції студії, адекватна її об'єкту, предмету, визначає логіку побудови.

Встановлення теоретико-методологічних засад стало основною ціллю першого розділу. Воно скерувало авторку до усвідомлення краєзнавчих розвідок. Особливого пієтету надано досягненням авторитетних українських вчених, котрі фокусом своїх робіт обрали галицьку музику (Л. Кияновська, Л. Мазепа, Т. Мазепа, М. Черепанин та ін.), а також працям, які опановують різні мистецькі виміри Тернопільщини (Л. Бойцун, С. Маловічек, О. Стебельська, О. Смоляк та ін.), ґрунтовним енциклопедичним, довідковим виданням. Доповнюють формування наукового апарату персонологічний

підхід, біографічний метод, представлені розглядом постулатів В. Даценко, Л. Микуланинець. Завдяки інтеграції цих надбань О. Спольська констатувала важливі положення власної студії: музичну культуру Тернопілля доцільно осмислювати в контексті духовної традиції Галичини; піаністика краю складається із виконавства, освіти, композиторської практики; її слід вивчати з позиції історичної, культурологічної, мистецтвознавчої регіоніки, персонологічних студій.

Розкриваючи питання фортепіанного мистецтва України у взаємозв'язках із загальнонаціональними та локальними школами, Олена Володимирівна відзначає сучасну наукову тенденцію – невеликі географічні центри експлікуються автономними, самобутніми культурними осередками, представлені своїми знаковими метрами, солідними доробками. Прикладом слугує тернопільська піаністика, яка є цілком незалежною, має вагомі здобутки, однак її становлення пов'язане з Галичиною. Також цінне досягнення глави – вираження сутності дефініції «регіональна музична школа».

Зміст першого розділу засвідчив прискіпливу увагу авторки до ключових понять, пов'язаних зі систематизацією джерельної бази, висвітленням історіографії щодо обраної проблематики. Впевнено стверджуємо, О. Спольська здатна класифікувати, типізувати інформацію, формулювати самостійні, оригінальні, логічні підсумки.

Другий розділ «Фортепіанне виконавство й освіта Тернопілля другої половини ХІХ – першої чверті ХХІ століття» – центровий в тектоніці праці, оскільки відбиває провідні риси студійованої квестії. Здобувачка характеризує генезу та розвиток піаністичного мистецтва краю, паралельно розкриває соціокультурні умови, котрі зумовили його своєрідність, виділяє періоди: аматорсько-професійний (друга половина ХІХ століття), професійний (1903 – 1928), професійно-інституалізаційний (1928 – 1939), професійно-уніфікаційний (1939 – 1991), професійно-трансформаційний (з 1991 до сьогодення). Раціональним є інтегрування до канви наукової оповіді розгорнутих творчих портретів визначних діячів, які власною практикою послужилися розбудові

регіональної фортепіанної школи. Пані Олені вдалося сконструювати аргументований, стрункий теоретичний трактат поступу піаністики представленою краю, котрий претендує на окреме видання у вигляді підручника чи монографії.

Значущий і переконливий третій розділ роботи – «Фортепіанна музика композиторів Тернопілля кінця XIX – початку XXI століття: від романтизму до постмодерну». О. Спольська висвітлює вагомі опуси майстрів регіону. Розгляд надбань реалізовується через їх систематизацію за хронологічним принципом (починаючи з найдавніших, закінчуючи сучасними), що повністю закономірно. Здійснений дисертанткою аналітичний екскурс в площину фортепіанних надбань тернопільських метрів виявив доволі високий рівень володіння мистецтвознавчим аналізом. Здобувачка характеризує жанрову, стильову специфіку опусів, їх художнє-образне наповнення, технічні складнощі, вікові особливості потенційних виконавців, труднощі, з якими вони можуть зіштовхнутися у процесі інтерпретації. Позитивним є означення можливих шляхів еволюції піаністики локусу.

Загальні висновки вичерпні, розкривають мету, завдання праці. У них Олена Володимирівна концептуалізовано подає основний зміст своїх дослідницьких пошуків, демонструє вміння узагальнювати, аналітичним шляхом приходити до аргументованих підсумків. Викладені концепти засвідчили високий рівень наукового мислення, глибину проникнення у заявлену проблематику, новизну отриманих результатів, що є необхідною умовою здобуття ступеня доктора філософії.

Повнота викладу основних наукових положень, висновків та рекомендацій у наукових публікаціях авторки. За результатами розвідки О. Спольською було оприлюднено 19 публікацій, серед яких 11 – одноосібні; із них – 7 статей у фахових журналах України, 1 – зарубіжному періодичному виданні, індексованому в наукометричній базі Web of Science, 11 – апробаційного характеру. Доробки, що мають співавтора містять чітко вказаний особистий внесок здобувачки. Різні аспекти дисертації обговорювалися,

отримали позитивну оцінку на наукових конференціях, засіданнях кафедри академічного і естрадного вокалу та звукорежисури Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв (2019–2023).

Дані про відсутність порушень щодо академічної доброчесності. Опанування кваліфікаційної праці уможлиблює констатувати дотримання норм академічної доброчесності. Робота виконана самостійно О. Спольською.

Зауваження та дискусійні моменти. Позитивно оцінюючи наукову якість роботи, вважаємо доцільним висловити і певні критичні зауваження, поставити запитання, відповіді на які, за нашим переконанням, поглибили б змістове поле студії.

1. Для більш детальної характеристики фортепіанного мистецтва Тернопілля варто висвітлити концертну практику провідних виконавців, а також виявити роль обласної філармонії у поступі регіональної піаністики.

2. Схвально оцінюючи джерельну базу праці, видається доречним збагачення її матеріалами інституційних та особистих архівів митців краю.

3. За якими критеріями здійснено авторський відбір представлених фортепіанних опусів тернопільських майстрів?

4. Які тенденції у формуванні сучасного концертного репертуару піаністів представленого краю є домінуючі – регіональні, національні, європейські?

Наведені зауваження, поставлені запитання не мають принципового значення, вони знаходяться у дискусійній площині, не применшують ґрунтовну наукову вагу розвідки. Зауважимо, поява такої дисертації – важливий крок на шляху осмислення сутності української музичної культури, її локальних осередків, тому перспективна для подальшого розвитку

Загальний висновок. Підсумовуючи опонентський відгук зазначимо: повнота, послідовність розкриття теми, новизна, серйозність джерельної бази, цілеспрямованість загальної логіки, чіткість теоретичного, практичного призначення кожного розділу й підрозділу дають підстави вважати кваліфікаційну працю О. Спольської «Становлення і розвиток фортепіанного

мистецтва Тернопільщини у вимірах регіональної культури» самостійною, завершеною студією. Робота відповідає вимогам МОН України, що викладені в пп. 5 – 9 Постанови Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року №44 «Про затвердження порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», а її авторка заслуговує присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 025 – Музичне мистецтво.

Офіційний опонент:

кандидатка мистецтвознавства, доцентка,
доцентка кафедри дошкільної та спеціальної освіти
Мукачівського державного університету

 Леся МИКУЛАНИНЕЦЬ

Підпис засвідчує
(вчений секретар МДУ)

Оксана КОРОЛОВИЧ